

dr. Aleš Ferčič

DRŽAVNE POMOČI PODJETJEM

Teorija, praksa in predpisi

LJUBLJANA 2011

■ VSEBINA

Spremna beseda prof. dr. Petra Grilca	5
Spremna beseda prof. dr. Matjaža Tratnika	7
Uvodna beseda avtorja	9
Prvi del: TEORIJA	23
Prvo poglavje: UVOD V PRAVO IN POLITIKO DRŽAVNIH POMOČI	25
I. Relevantni pravni viri o državnih pomočeh: osnovne informacije	25
1. Viri iz sistema Evropske unije	25
1.1. PDEU in PEU	26
1.2. Mednarodni sporazumi	26
1.3. Uredbe, direktive in odločbe oziroma sklepi	27
1.4. Mehko pravo oziroma akti <i>sui generis</i>	29
2. Viri iz sistema Svetovne trgovinske organizacije	31
3. Viri iz sistema Slovenije	32
4. Razmerje med različnimi viri o državnih pomočeh	32
II. Gospodarski in pravno-politični pomen državnih pomoči in nadzora nad njimi	34
III. Politika državnih pomoči Evropske komisije	36
1. Meje politike državnih pomoči Evropske komisije	36
2. Razvoj in aktualno stanje politike državnih pomoči Evropske komisije	37
3. Temeljna načela politike državnih pomoči Evropske komisije	39
IV. Narava prava državnih pomoči	41
V. Razmerje med pravom državnih pomoči in nekaterimi drugimi pravnimi področji	42
Drugo poglavje: DRŽAVNA POMOČ	43
I. Koncept državne pomoči	43

1. Pomoč v smislu gospodarske prednosti oziroma koristi za prejemnika	44
1.1. Gospodarska prednost oziroma korist	44
1.1.1. Normalni tržni pogoji: primerna protidajatev in test zasebnega podjetnika	44
1.1.2. Nadomestilo za izpolnjevanje obveznosti javne službe	49
1.2. Prejemnik pomoči: podjetje	49
1.3. Široka razlaga pomoči kot objektivnega koncepta	51
1.4. Posredna dodelitev pomoči	52
1.5. Razmejitev pomoči od sorodnih pogojev v smislu prvega odstavka 107. člena PDEU	52
2. Pomoč dodeli država ali je kakorkoli dodeljena iz državnih sredstev	53
2.1. Koncept države in državnih sredstev	54
2.2. Pomoč oziroma odločitev o njeni dodelitvi se lahko pripiše državi	54
2.3. Pomoč bremeni oziroma je sposobna bremeniti državna sredstva	55
3. Pomoč je dodeljena selektivno, tj. s favoriziranjem nekaterih podjetij ali branž oziroma sektorjev	57
3.1. Funkcija pogoja selektivnosti: razmejitev med selektivnimi in splošnimi ukrepi	57
3.2. Dodatna pojasnila	58
3.3. Nekateri primeri	59
4. Pomoč (lahko) izkrivlja tržno konkurenco	60
4.1. Relevantni trg kot izhodišče	61
4.2. Dokazovanje (potencialnega) izkrivljanja tržne konkurence ...	61
4.3. Intenzivnost izkrivljenosti tržne konkurence	62
5. Pomoč (lahko) prizadene trgovino med vsaj dvema državama članicama	63
5.1. Funkcija in razmerje s pogojem (potencialnega) izkrivljanja tržne konkurence	64
5.2. Čezmejna trgovina in relevantni vpliv nanjo	64
II. Izbrana vprašanja v zvezi s konceptom državne pomoči	65
1. Pomoči <i>de minimis</i>	66
1.1. Praksa Sodišča Evropske unije	66
1.2. Praksa Evropske komisije	67
1.3. Uredba <i>de minimis</i>	68
2. Nadomestila za izpolnjevanje obveznosti javne službe	70

2.1. Razmejitev med državnimi pomočmi in nadomestili	70
2.2. Zadeva <i>Altmark Trans</i>	71
2.2.1. Test <i>Altmark Trans</i>	71
2.2.2. Temeljna funkcija testa <i>Altmark Trans</i>	75
2.2.3. Praksa po zadevi <i>Altmark Trans</i>	75
2.3. Pravne posledice razmejitve	76
2.4. Pomen drugega odstavka 106. člena PDEU po zadevi <i>Altmark Trans</i>	77
3. Državna pomoč v obliki davčnih ukrepov oziroma privilegijev	77
3.1. Uvod	78
3.2. Obvestilo Komisije kot »povzetek« prakse Sodišča Evropske unije in Evropske komisije	79
3.2.1. Uporaba prvega odstavka 107. člena PDEU za davčne ukrepe	79
3.2.2. Združljivost državnih pomoči v obliki davčnih privilegijev z notranjim trgom	83
3.3. Nekatera izbrana vprašanja	84
3.3.1. Napačna razlaga oziroma uporaba davčnih predpisov	85
3.3.2. Davščine v breme nekaterih podjetij	85
3.3.3. Davčni ukrepi, ki <i>de facto</i> učinkujejo selektivno	87
4. Državna pomoč v obliki klasičnih tržnih transakcij	87
4.1. Nakup blaga in/ali storitev na trgu	88
4.2. Prodaja potrošnih dobrin ter privatizacija javnih podjetij in drugega premoženja	90
4.2.1. Prodaja potrošnih dobrin	90
4.2.2. Privatizacija javnih podjetij	91
4.2.3. Prodaja zemljišč in objektov v javni lasti	96
4.2.4. Druge transakcije	100

Tretje poglavje: NAČELNA PREPOVED DRŽAVNIH POMOČI IN IZJEME	103
I. Načelna prepoved državnih pomoči	103
II. Obravnava posameznih izjem od načelne prepovedi državnih pomoči v PDEU	105
1. Drugi odstavek 107. člena PDEU: »splošne« obligatorne izjeme	105
2. Tretji odstavek 107. člena PDEU: »splošne« potencialne izjeme	108
2.1. Alineja <i>a</i> tretjega odstavka 107. člena PDEU	109
2.2. Alineja <i>b</i> tretjega odstavka 107. člena PDEU	110
2.3. Alineja <i>c</i> tretjega odstavka 107. člena PDEU	111

2.4. Alineja <i>d</i> tretjega odstavka 107. člena PDEU	113
2.5. Alineja <i>e</i> tretjega odstavka 107. člena PDEU	114
3. Drugi odstavek 106. člena PDEU: izjema za storitve oziroma službe splošnega gospodarskega pomena	114
4. 93. člen PDEU: izjema za sektor (nekaterih vrst) prevoza	118
5. Druge izjeme od načelne prepovedi državnih pomoči v PDEU	120
III. Uredba Komisije (ES) 800/2008 (Splošna uredba o skupinskih izjemah)	122
Četrto poglavje: ADMINISTRATIVNO-SODNI NADZOR NAD DRŽAVNIMI POMOČMI	125
I. Splošno	125
II. Veljavna oziroma obstoječa državna pomoč in nova državna pomoč	129
III. Nadzor nad veljavnimi oziroma obstoječimi državnimi pomočmi: postopek v zvezi z veljavnimi oziroma obstoječimi sistemi (državnih) pomoči	131
IV. Nadzor nad novimi državnimi pomočmi: postopek v zvezi s priglašeno (državno) pomočjo in postopek v zvezi z nezakonito državno pomočjo	133
1. Obveznost priglasitve nove (državne) pomoči in obveznost mirovanja njene izvedbe	134
2. Postopek v zvezi s priglašeno (državno) pomočjo	137
2.1. Predhodni preizkusni postopek	137
2.2. Formalni postopek preiskave	139
3. Postopek v zvezi z nezakonito državno pomočjo	142
V. Postopek v zvezi z zlorabo državne pomoči	146
VI. Vračilo nezakonite oziroma z notranjim trgov nezdržljive državne pomoči	146
1. Razvoj evropske politike glede izvajanja odločb o vračilu nezakonite oziroma z notranjim trgov nezdržljive državne pomoči	147
2. Narava in namen ukrepa obveznega vračila protipravne državne pomoči	150
3. Izjeme od obveznosti vračila protipravne državne pomoči	150
4. Uporaba nacionalnih predpisov in imperativ takojšnjega in učinkovitega vračila protipravne državne pomoči, določen v pravu Evropske unije	152
5. Izvajanje politike vračil protipravne državne pomoči	153

5.1. Vloga Evropske komisije	153
5.2. Vloga držav članic	153
6. Pravne posledice neizpolnitve obveznosti iz odločbe o vračilu protipravne državne pomoči na strani države članice	156
VII. Procesni položaj (potencialnega) prejemnika državne pomoči in njegovega konkurenta v administrativnem postopku	156
1. (Potencialni) prejemnik državne pomoči	157
2. Konkurent (potencialnega) prejemnika državne pomoči	158
VIII. Monitoring	159
IX. Sodni nadzor nad odločbami Evropske komisije: postopki pred Sodiščem Evropske unije	159
1. Pravno varstvo držav članic (v širšem smislu)	159
2. Pravno varstvo (potencialnih) prejemnikov državne pomoči	161
3. Pravno varstvo konkurentov prejemnikov državne pomoči oziroma drugih zainteresiranih oseb	161
Peto poglavje: PRAVNO VARSTVO PRED NACIONALNIMI SODIŠČI	163
I. Splošno	163
II. Vloga nacionalnih sodišč pri izvrševanju pravil o državnih pomočeh	163
1. Izvajanje tretjega odstavka 108. člena PDEU	167
1.1. Preprečitev izplačila nezakonite državne pomoči	168
1.2. Izterjava nezakonite državne pomoči	168
1.3. Izterjava obresti od nezakonite državne pomoči	169
1.4. Sprejem začasnih ukrepov proti nezakoniti državni pomoči ...	171
1.5. Določitev odškodnine	172
2. Izvrševanje negativne odločbe (odločbe o vračilu državne pomoči)	173
III. Postopkovna pravila in pravná sposobnost na nacionalnih sodiščih	174
IV. Pomoč Evropske komisije nacionalnim sodiščem	175
Priloga 1: LITERATURA	177
Priloga 2: SEZNAM RELEVANTNIH PREDPISOV IN MEHKEGA PRAVA OZIROMA AKTOV SUI GENERIS	185
A: Splošne uredbe Evropske unije o državnih pomočeh	185
B: Sektorsko specifične uredbe Evropske unije o državnih pomočeh	186

C: Mehko pravo oziroma akti <i>sui generis</i> Evropske unije o državnih pomočeh	186
D: (Izvorni) slovenski predpisi o državnih pomočeh	191
Priloga 3: SEZNAM CITIRANIH ODLOČB	193
A: Odločbe Sodišča	193
B: Odločbe Splošnega sodišča	198
C: Odločbe Evropske komisije	200
Priloga 4: STVARNO KAZALO	201
Drugi del: PRAKSA	209
PRAKSA V ZVEZI Z NADZOROM NAD DRŽAVNIMI POMOČMI	211
I. Pomoč (v smislu prvega odstavka 107. člena PDEU)	212
1. Pomoč v smislu prvega odstavka 107. člena PDEU kot kakršnakoli gospodarska prednost ali korist	212
2. Pomoč v smislu prvega odstavka 107. člena PDEU kot objektivni pravni koncept	213
3. Normalni tržni pogoji kot izhodiščno merilo	214
4. Test zasebnega podjetnika	215
5. Podjetje kot prejemnik pomoči	219
6. Posredna dodelitev pomoči	222
7. Nadomestilo za izpolnjevanje obveznosti javne službe	223
II. Pomoč dodeli država ali je kakorkoli dodeljena iz državnih sredstev	224
1. Pogoj državnosti	224
2. Pomoč oziroma odločitev o njeni dodelitvi se lahko pripiše državi	225
3. Pomoč bremeni oziroma je sposobna bremeniti državna sredstva	226
III. Pomoč je dodeljena selektivno, to je s favoriziranjem nekaterih podjetij ali branž oziroma sektorjev	229
1. Pomoč je dodeljena selektivno (selektivni ukrepi)	229
2. Splošni ukrepi	232
IV. Pomoč (lahko) izkrivlja tržno konkurenco	234
V. Pomoč (lahko) prizadene trgovino med vsaj dvema državama članicama	235
VI. (Ne)združljivost državnih pomoči z notranjim trgovom	237
VII. Administrativno-sodni nadzor nad državnimi pomočmi	238
VIII. Pravno varstvo pred nacionalnimi sodišči	243

Tretji del: PREDPISI	249
Zakon o spremljanju državnih pomoči – ZSDrP	251
Uredba o posredovanju podatkov in poročanju o dodeljenih državnih pomočeh in pomočeh po pravilu » <i>de minimis</i> «	255
Uredba Sveta (ES) št. 659/1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 93 Pogodbe ES	259
Uredba Komisije (ES) št. 794/2004 o izvajanju Uredbe Sveta (ES) št. 659/1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 93 Pogodbe ES	275
Uredba Komisije (ES) št. 1998/2006 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe pri pomoči <i>de minimis</i>	283
Uredba Komisije (ES) št. 800/2008 o razglasitvi nekaterih vrst pomoči za združljive s skupnim trgov z uporabo členov 87 in 88 Pogodbe ES (Uredba o splošnih skupinskih izjemah)	293
Direktiva Komisije 2006/111/ES o preglednosti finančnih odnosov med državami članicami in javnimi podjetji ter o finančni preglednosti znotraj določenih podjetij	357
Odločba Komisije o uporabi člena 86(2) Pogodbe ES za državne pomoči v obliki nadomestila za javne storitve, dodeljene nekaterim podjetjem, pooblaščenim za opravljanje storitev splošnega gospodarskega pomena	369
Obvestilo komisije o izvrševanju zakonodaje o državni pomoči na nacionalnih sodiščih	379

Predpisi, objavljeni na zgoščenki

(Predpisi so zgolj v informativne namene in vsebujejo neuradna prečiščena besedila)

■ Prvo poglavje

RELEVANTNE DOLOČBE PDEU O DRŽAVNIH POMOČEH

Splošne določbe PDEU o državnih pomočeh, členi 107, 108 in 109

Posebne določbe PDEU o državnih pomočeh, členi 42, 93, 106(2) in 346(1)(b)

■ Drugo poglavje

POSTOPEK IN VPRAŠANJA, POVEZANA Z NJIM

Uredba Sveta (ES) št. 659/1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 93 Pogodbe ES

Uredba Komisije (ES) št. 794/2004 o izvajanju Uredbe Sveta (ES) št. 659/1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 93 Pogodbe ES

Obvestilo Komisije o poenostavljenem postopku obravnave nekaterih vrst državnih pomoči

Kodeks najboljših praks pri izvajanju postopkov za nadzor državne pomoči

Obvestilo Komisije za učinkovito izvajanje odločb Komisije, ki od držav članic zahtevajo doseg vračila nezakonite in nezdržljive državne pomoči

Obvestilo komisije o izvrševanju zakonodaje o državni pomoči na nacionalnih sodiščih

Sporočilo Komisije o spremembi metode določanja referenčnih obrestnih mer in diskontnih stopenj

Zakon o spremljanju državnih pomoči – ZSDrP

Uredba o posredovanju podatkov in poročanju o dodeljenih državnih pomočeh in pomočeh po pravilu »*de minimis*«

Uredba o posredovanju vsebine in poročanju podatkov o državnih pomočeh s področja kmetijstva in ribištva

Pravilnik o načinu posredovanja podatkov in poročanju o državnih pomočeh s področja kmetijstva in ribištva

■ **Tretje poglavje**

SPLOŠNE (SKUPINSKE) IZJEME IN NEKATERA HORIZONTALNA PRAVILA

Uredba Sveta (ES) št. 994/98 o uporabi členov 92 in 93 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti za določene vrste horizontalne državne pomoči

Uredba Komisije (ES) št. 800/2008 o razglasitvi nekaterih vrst pomoči za združljive s skupnim trgovom z uporabo členov 87 in 88 Pogodbe ES (Uredba o splošnih skupinskih izjemah)

Uredba Komisije (ES) št. 1998/2006 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe pri pomoči *de minimis*

Sporočilo Komisije – Merila za analizo združljivosti državne pomoči za usposabljanje, za katero velja posamična priglasitev

Sporočilo Komisije – Merila za analizo združljivosti državne pomoči za zaposlovanje prikrajšanih delavcev in invalidov, za katero velja posamična priglasitev

Smernice o državni regionalni pomoči za 2007–2013

Sporočilo Komisije o merilih za podrobno oceno regionalne pomoči za velike naložbene projekte

Smernice o državni regionalni pomoči za obdobje 2007–2013 (Sporočilo Komisije o pregledu statusa državne pomoči in zgornje meje pomoči za regije s statističnim učinkom v naslednjih kartah regionalnih državnih pomoči za obdobje od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2013)

Okvir Skupnosti za državno pomoč za raziskave in razvoj ter inovacije

Smernice Skupnosti o državni pomoči za varstvo okolja

Smernice Skupnosti o državnih pomočeh za spodbujanje naložb rizičnega kapitala v mala in srednje velika podjetja

Smernice Skupnosti o državni pomoči za reševanje in prestrukturiranje podjetij v težavah (in spremembi)

■ Četrto poglavje

NEKATERI POSEBNI SEKTORJI

Uredba (ES) št. 1370/2007 Evropskega parlamenta in Sveta o javnih storitvah železniškega in cestnega potniškega prevoza ter o razveljavitvi uredb Sveta (EGS) št. 1191/69 in št. 1107/70

Sporočilo Komisije – Smernice Skupnosti o državnih pomočeh za prevoznike v železniškem prometu

Obvestilo Komisije o uporabi pravil o konkurenci v poštnem sektorju in o oceni nekaterih državnih ukrepov v zvezi s poštnimi storitvami

Sporočilo Komisije – Smernice o uporabi pravil o državni pomoči v zvezi s hitro postavitvijo širokopasovnih omrežij

Sporočilo Komisije o uporabi pravil o državni pomoči za storitve javne radiotelevizije

Uredba Komisije (ES) št. 1857/2006 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe pri državni pomoči za majhna in srednje velika podjetja, ki se ukvarjajo s proizvodnjo kmetijskih proizvodov in o spremembi Uredbe (ES) št. 70/2001

Uredba Komisije (ES) št. 1535/2007 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe ES pri pomočeh *de minimis* v sektorju kmetijske proizvodnje

Uredba Sveta (ES) št. 1407/2002 o državni pomoči za premogovništvo

Uredba Sveta (ES) št. 3094/95 o pomoči ladjedelništvu

Okvir za državno pomoč ladjedelništvu (in spremembi)

Sporočilo Komisije o merilih za oceno državnih pomoči iz Sporočila o nekaterih pravnih vidikih v zvezi s kinematografskimi in drugimi avdiovizualnimi deli (sporočilo o kinematografiji)

■ Peto poglavje

NEKATERI POSEBNI INSTRUMENTI DRŽAVNIH POMOČI

Obvestilo Komisije o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe ES za državno pomoč v obliki poroštev

Sporočilo Komisije o elementih državne pomoči pri prodaji zemljišč in objektov s strani javnih oblasti

Sporočilo Komisije državam članicam po členu 93(1) Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti o uporabi členov 92 in 93 Pogodbe za kratkoročno zavarovanje izvoznih kreditov (in spremembe)

Obvestilo Komisije o uporabi pravil o državni pomoči za ukrepe, ki zadevajo neposredno obdavčitev ustvarjenega dohodka

■ Šesto poglavje

PREGLEDNOST FINANČNIH ODNOSOV MED DRŽAVO TER JAVNIMI, PRIVILEGIRANIMI IN POOBLAŠČENIMI PODJETJI

Direktiva Komisije 2006/111/ES o preglednosti finančnih odnosov med državami članicami in javnimi podjetji ter o finančni preglednosti znotraj določenih podjetij

■ Sedmo poglavje

STORITVE SPLOŠNEGA GOSPODARSKEGA POMENA

Odločba Komisije o uporabi člena 86(2) Pogodbe ES za državne pomoči v obliki nadomestila za javne storitve, dodeljene nekaterim podjetjem, pooblaščenim za opravljanje storitev splošnega gospodarskega pomena

Okvir Skupnosti za državne pomoči v obliki nadomestila za javne storitve

■ Osmo poglavje

ZAČASNI UKREPI ZA PREMAGOVANJE FINANČNE IN GOSPODARSKE KRIZE S Poudarkom NA FINANČNEM SEKTORJU

Sporočilo Komisije – Začasni okvir Unije za ukrepe državnih pomoči v podporo dostopu do financiranja ob trenutni finančni in gospodarski krizi

Sporočilo Komisije – Uporaba pravil o državni pomoči za ukrepe v zvezi s finančnimi institucijami v okviru trenutne svetovne finančne krize

Sporočilo Komisije – Dokapitalizacija finančnih institucij v trenutni finančni krizi: omejitev pomoči na najmanjšo potrebno in zaščitni ukrepi za preprečevanje neupravičenega izkrivljanja konkurence

Sporočilo Komisije o obravnavanju oslavljenih sredstev v bančnem sektorju Skupnosti

Sporočilo Komisije o ponovni vzpostavitvi uspešnega poslovanja in oceni ukrepov prestrukturiranja v finančnem sektorju v sedanji krizi na podlagi pravil o državni pomoči